
VI. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО Й МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 658.5

РЕАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКУ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ

В. В. ХАЧАТРЯН, кандидат економічних наук, доцент
(Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету)

Анотація. Метою публікації є узагальнення сучасних факторів впливу на підприємницький потенціал підприємств та обґрунтування інструментів управління його реалізацією за умов глобалізації й інтеграції. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких методів: аналізу та синтезу, систематизації, узагальнення та порівняння, діалектичного підходу. **Результати.** Узагальнено результати дослідження ринкових тенденцій глобалізації й інтеграції та їх впливу на можливості формування і реалізації підприємницького потенціалу промислових підприємств. Констатовано, що міжнародний інтеграційний процес є взаємодоповнювальним та узгодженим. Так, під впливом іноземних конкурентів менеджмент підприємств реалізує заходи щодо вдосконалення свого виробничого потенціалу, уможливаючи вихід на міжнародний ринок. Крім того, міжнародна інтеграція сприяє формуванню ефективної ринкової стратегії підприємства. **Практична значущість результатів дослідження.** Побудовано модель формування підприємницького потенціалу за умов глобалізації та міжнародної інтеграції. Зроблено висновок про те, що сучасний етап розвитку економіки вимагає нових підходів до розуміння ефективного функціонування й управління підприємницьким потенціалом, а подальший розвиток промислової галузі передбачає встановлення стійких партнерських зв'язків як між українськими підприємствами, так і зарубіжними партнерами щодо міжнародного інноваційного, науково-технічного співробітництва та забезпечення передумов розвитку підприємницького потенціалу.

Ключові слова: ринок, фактори впливу, глобалізація, інтеграція, кооперація, підприємницький потенціал, механізм управління, розвиток, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Сучасні ринкові тенденції, глобалізація та інтеграція формують виклики реалізації підприємницького потенціалу українських під-

приємств. Необхідними є нові науково-методичні підходи до оцінки потенційних можливостей і здатностей, управління потенціалом підприємств як на внутрішньому, так і міжнародному ринку, сприяння конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень проблеми формування й управління сукупним та економічним потенціалом підприємства значною мірою розкриті у працях науковців: О. Альохіна, О. Анісімової, А. Воронкової, О. Гончар, Н. Краснокутської, Е. Лапіна, І. Отенко, І. Репіної, О. Федоніна, А. Череп, М. Шарко та ін. Однак, концепція та науково-методичні підходи щодо формування підприємницького потенціалу не сформовані, не досліджені особливості його реалізації за сучасних трансформаційних змін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою публікації є узагальнення сучасних факторів впливу на підприємницький потенціал підприємств та обґрунтування інструментів управління його реалізацією за умов глобалізації й інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Тенденції сучасних ринкових змін характеризуються посиленням конкурентного тиску на вітчизняні підприємства зарубіжних компаній. Продукція українського товаровиробника потребує узгодження і забезпечення відповідності якісних характеристик вимогам світових стандартів. Актуалізуються загрози процесу глобалізаційних змін – існує ймовірність поглинання потужними компаніями [10]. За таких умов специфіка й результативність реалізації підприємницького потенціалу господарських суб'єктів перебуває у прямій залежності від рівня його конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринку.

Неоднозначним є вплив ринкових глобалізаційних факторів на підприємницький потенціал українських промислових підприємств. Під впливом іноземних конкурентів, що імпортують подібну продукцію, керівники підприємств реалізують заходи щодо вдосконалення свого виробничого потенціалу з метою підвищення рівня якості продукції, забезпечення відповідності вимогам міжнародних стандартів, уможливаючи вихід на міжнародний ринок. З іншого боку, міжнародна діяльність може забезпечуватися тільки конкурентоспроможною продукцією й ефективною ринковою стратегією підприємства. Отже, міжнародний інтеграційний процес є взаємодоповнювальним та узгодженим. Процес ефективної реалізації підприємницького потенціалу на міжнародному ринку є доволі складним. Ефективність міжнародної

діяльності значною мірою визначається інституційно-правовою та економічною підтримкою з боку держави щодо вітчизняних підприємств, розвинутістю ринків ресурсів (праці, капіталу, матеріалів, устаткування тощо), дієвою системою управління потенціалом на підприємстві.

Оскільки в сучасних наукових публікаціях не розроблено чіткої моделі формування підприємницького потенціалу за умов глобалізації та міжнародної інтеграції, на рис. 1 запропонована авторська модель.

Виробничий потенціал підприємства та його ринкові амбіції і ринковий потенціал мають відповідати один одному. Однак, на практиці, організаційно-управлінська складова часто є недосконалою. Менеджменту підприємства не вистачає управлінського досвіду, досвіду діяльності на міжнародному ринку, вміння комерціалізувати інноваційні рішення, запроваджувати й удосконалювати виробництво перспективної продукції і послуг. Тому, ринковий потенціал реалізується не повною мірою. Основними напрямками гармонійного розвитку підприємницького потенціалу й забезпечення конкурентоспроможності є такі: упровадження інновацій, розвиток ділової активності, дотримання вимог стандартів світового рівня для входження на нові ринки з якісною перспективною продукцією; використання передового управлінського досвіду, реалізація маркетингових можливостей для підвищення ефективності діяльності підприємства й розвитку потенціалу.

Глобалізація та міжнародна науково-виробнича кооперація вимагає поступового переходу до інноваційних технологій із метою завоювання провідних позицій на міжнародних ринках. Важливим напрямом економічних перетворень сьогодні є випуск конкурентоспроможної продукції за пропагування ефективного попиту у споживчому й виробничому секторах економіки [1].

Українські промислові підприємства загалом перебувають на периферії процесу міжнародної технологічної інтеграції. В останні роки в цьому напрямку стали помічатися певні позитивні зрушення.

Для вітчизняних промислових підприємств традиційно основними ринками збуту продукції були країни СНД, Росія та, частково, країни далекого зарубіжжя, у яких дуже висока конкуренція. Ряд традиційних зв'язків сьогодні уне-

можливаються через російську інтервенцію і військові події на сході України. З метою утримання положення на ринку збуту промислової продукції і прагнучи завоювати нові сегменти ринку, українські підприємства повинні: здійснювати маркетингові дослідження з вивчен-

ня попиту на продукцію; проводити роботи із проектними організаціями із включення продукції підприємства у проекти будівництва та реконструкції; розповсюджувати рекламу через засоби масової інформації в регіони, на які орієнтується продукція підприємства.

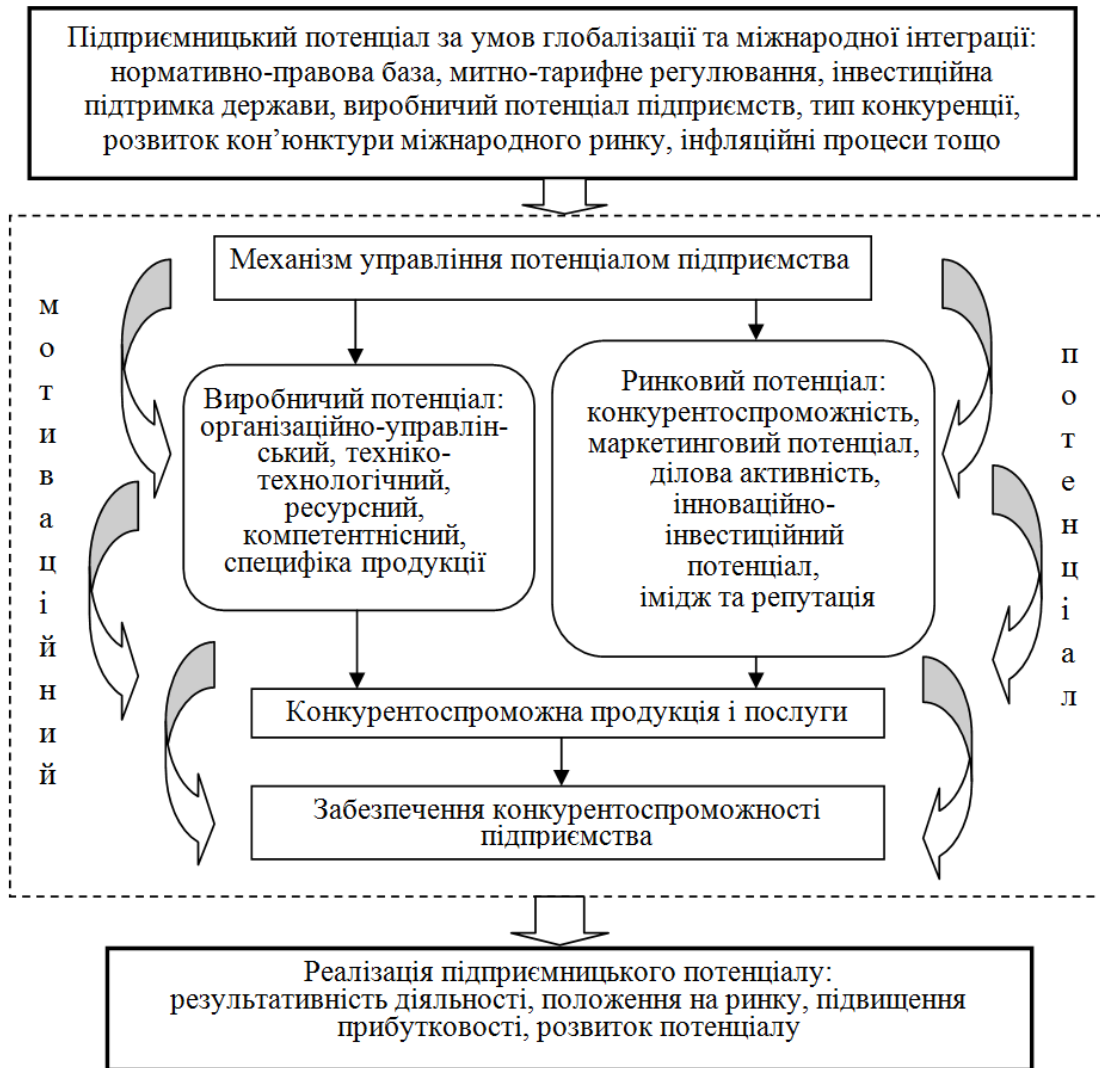

Рис. 1. Модель формування підприємницького потенціалу за умов глобалізації та міжнародної інтеграції [3–5, 7]

З метою випуску конкурентоспроможної продукції і втримання на ринках збуту, необхідно резервувати суму коштів, щоб цілеспрямовано витратити її на технічно обґрунтоване й економічно виправдане придбання нового обладнання. За жорсткої конкурентної боротьби на ринках збуту вітчизняні підприємства не мали можливості підвищувати ціни на свою продукцію адекватно підвищенню цін на матеріали та енергоносії, індексу інфляції, а тому повинні були знаходити шляхи оптимізації

всіх витрат, виключно, за рахунок власних резервів – матеріальних ресурсів, енергоносіїв, накладних витрат. Для можливості проведення гнучкої цінової політики й отримання вигідних замовлень, робота колективів спрямовується на зниження собівартості продукції, раціональне використання ресурсного потенціалу, чим сприяє підвищенню ефективності.

Підвищення ефективності реалізації підприємницького потенціалу на зовнішньому ринку визначається не лише прибутком,

упровадженням у підприємницьку діяльність нових інноваційних типів машин та устаткування, удосконаленням галузевої структури та реконструкцією виробничих процесів, а й удосконаленням територіальної організації галузі через концентрацію виробництва, оскільки українська промисловість значною мірою традиційно залежала від постачання комплектуючих із країн СНД, що склалося ще за часів існування Радянського Союзу. Частка імпортованих компонентів у продукції машинобудування становить близько 39 % (у Франції – 20,5 %, Японії – 14 %, США – 9,5 %) [9].

Отже, глобалізаційні процеси спеціалізації та кооперації виробництва відіграють значну роль у машинобудуванні. Спеціалізація виробництва передбачає концентрацію випуску певних видів продукції в окремих галузях промисловості, на окремих підприємствах та в їх підрозділах, тобто це процес виробництва однорідної продукції або виконання окремих технологічних операцій на підприємствах, в об'єднаннях або галузях. Спеціалізація підприємств є важливою передумовою неухильного підвищення ефективності їхньої господарської діяльності й розвитку підприємницького потенціалу. Поглиблення й розвиток усіх видів спеціалізації підприємств звичайно супроводжуються більш широким застосуванням інноваційної прогресивної технології і високопродуктивного спеціалізованого устаткування, запровадженням комплексної механізації й автоматизації взаємозв'язаних виробничих ланок.

Економічна ефективність спеціалізації й кооперації може формуватись у результаті дієвих організаційно-планових заходів і підвищення технічного рівня виробництва. Ефективність організаційно-планових заходів забезпечується зниженням собівартості внаслідок росту продуктивності праці та зменшення витрат на виробництво одиниці продукції. Основна частка економічного ефекту від спеціалізації визначається підвищенням технічного рівня виробництва та якості продукції, що здійснюються одночасно.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Отже, економічна ефективність спеціалізації та кооперації промислового виробництва визначається створенням сприятливих умов для впровадження ефективних за-

собів комплексної механізації й автоматизації виробництва. Спеціалізація забезпечує більш повне використання діючого устаткування, оскільки будь-яка високопродуктивна машина може бути використана на повну потужність тільки за умови постійного випуску однорідної продукції на основі її уніфікації та стандартизації. На спеціалізованих підприємствах технічний рівень виробництва значно вищий, ніж на універсальних. Тому, подальший розвиток промислової галузі передбачає здійснення стійких партнерських зв'язків як між українськими підприємствами, так і зарубіжними партнерами щодо міжнародного науково-технічного співробітництва та забезпечення передумов розвитку підприємницького потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимова О. Н. Оценка стратегического потенциала адаптивного развития промышленных предприятий в зависимости от форм собственности / О. Н. Анисимова, С. Ю. Мусяченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : зб. наук. праць. – Маріуполь : ДВНЗ «ПДТУ», 2012. – Вип. 1, Т. 1. – С. 163–168.
2. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монография / А. Э. Воронкова. – Луганск : ВГУ, 2000. – 315 с.
3. Гончар О. І. Актуалізація управління потенціалом підприємства за умов євроінтеграції : монографія / О. І. Гончар. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – 333 с.
4. Краснокутська Н. С. Структуризація потенціалу підприємства / Н. С. Краснокутська // Вісн. Хмельниц. нац. університету. Сер. : Економічні науки. – 2008. – № 5, Т. 2. – С. 96–102.
5. Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : монография / Е. В. Лапин. – Сумы : Университетская книга, 2002. – 309 с.
6. Отенко И. П. Стратегическое управления потенциалом предприятия / И. П. Отенко. – Харьков : Изд-во ХНЭУ, 2006. – 256 с.

7. Репіна І. М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І. М. Репіна // Вісн. Укр. акад. держ. управ. при Президентіві України. – 1998. – № 2. – С. 262–271.
8. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : підруч. для студ. ВНЗ / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – Київ : КНЕУ, 2004. – 316 с.
9. Череп А. В. Розвиток стратегій промислових підприємств на основі інноваційного спрямування : монографія / А. В. Череп, Ю. М. Краснокутська. – Запоріжжя : ЛІПС, 2014. – 259 с.
10. Шарко М. В. Структуризація входної інформації при формуванні і управленні інформаційним потенціалом підприємств / М. В. Шарко, П. В. Шмудевич // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. Вісн. Херсон. нац. техн. університету. – 2013. – № 23 (12), Т. 2. – С. 157–161.
4. Krasnokutska, N. S. (2008). *Strukturyzatsiia potentsialu pidpriemstva* / N. S. Krasnokutska [Structuring the potential of the enterprise]. *Visn. Khmelnyts. nats. universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University: Collected papers. A series: Economic sciences*, (5 (II), (pp. 96–102) [in Ukrainian].
5. Lapin, E. V. (2002). *Jekonomicheskij potencial predpriatija* [Economic potential of the enterprise]. Sumy : Universitetskaja kniga [in Russian].
6. Otenko, I. P. (2006). *Strategicheskoe upravlenija potencialom predpriatija* [Strategic management of the enterprise's potential]. Harkiv : Izd. HNJeU [in Russian].
7. Riepina, I. M. (1998). *Pidpriemnytskyi potentsial: metodolohiia otsinky ta upravlinnia* [Entrepreneurial potential: methodology of evaluation and management]. *Visn. Ukr. akad. derzh. uprav. pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of National Academy for Public Administration under The President Of Ukraine*, (2), (pp. 262–271) [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Anisimova, O. N. & Musienko, S. Ju. (2012). *Ocenka strategicheskogo potenciala adaptivnogo razvitija promyshlennyh predpriatij v zavisimosti ot form sobstvennosti* [Assessment of the strategic potential of adaptive development of industrial enterprises depending on the form of ownership]. *Teoretichni i praktichni aspekti ekonomiki ta intelektual'noi vlasnosti : zb. nauk. prac' – heoretical and practical aspects of economics and telecommunications: Collected papers*, (1 (1), (pp. 163–168) [in Russian].
2. Voronkova, A. Je. (2000). *Strategicheskoe upravlenie konkurentosposobnym potencialom predpriatija: diagnostika i organizacija* [Strategic management of the competitive potential of the enterprise: diagnostics and organization]. Lugansk [in Russian].
3. Honchar, O. I. (2015). *Aktualizatsiia upravlinnia potentsialom pidpriemstva za umov yevrointehratsii* [Actualization of enterprise potential management under the conditions of European integration]. Khmelnytskyi : KhNU [in Ukrainian].
8. Fedonin, O. S., Riepina, I. M. & Oleksiuk, O. I. (2004). *Potentsial pidpriemstva: formuvannia ta otsinka* [Potential of the enterprise: formation and evaluation]. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
9. Cherep, A. V. & Krasnokutska, Yu. M. (2014). *Rozvytok stratehii promyslovykh pidpriemstv na osnovi innovatsiinoho spriamuvannia* [Development of strategies of industrial enterprises on the basis of innovative direction]. Zaporizhzhia: LIPS [in Ukrainian].
10. Sharko, M. V. & Shmulevych, P. V. (2013). *Strukturizacija vhodnoj informacii pri formirovanii i upravlenii informacionnym potencialom predpriatij* [Structuring the input information in the formation and management of the information potential of enterprises]. *Sotsialno-ekonomichni rozvytok rehioniv v konteksti mizhnarodnoi intehratsii. Visn. Kherson. nats. tekhn. universytetu – Socio-economic development of regions in the context of international integration. Bulletin of Kherson nats tech the university* I Collected papers, (23 (12), (Vol. 2), (pp. 157–161) [in Russian].

В. В. Хачатрян, кандидат экономических наук, доцент (Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета). **Реализация предпринимательского потенциала предприятий на международном рынке в современных условиях глобализации и интеграции.**

Аннотация. Целью публикации является обобщение современных факторов влияния на предпринимательский потенциал предприятий и обоснование инструментов управления его реализацией в условиях глобализации и интеграции. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких методов: анализа и синтеза, систематизации, обобщения и сравнения, диалектического подхода. **Результаты.** Обобщены результаты исследования рыночных тенденций глобализации и интеграции и их влияния на возможности формирования и реализации предпринимательского потенциала промышленных предприятий. Констатировано, что международный интеграционный процесс является взаимодополняющим и согласованным. Так, под влиянием иностранных конкурентов менеджмент предприятий реализует меры по совершенствованию своего производственного потенциала, обеспечивая выход на международный рынок. Кроме того, глобализация и международная интеграция способствуют формированию эффективной рыночной стратегии предприятия. **Практическая значимость результатов исследования.** Построена модель формирования предпринимательского потенциала в условиях глобализации и международной интеграции. Сделан вывод о том, что современный этап развития экономики требует новых подходов к пониманию эффективного функционирования и управления предпринимательским потенциалом, а дальнейшее развитие промышленной отрасли предусматривает установление устойчивых партнерских связей как между украинскими предприятиями, так и зарубежными партнерами по международному инновационному, научно-техническому сотрудничеству и обеспечению предпосылок развития предпринимательского потенциала.

Ключевые слова: рынок, факторы влияния, глобализация, интеграция, кооперация, предпринимательский потенциал, механизм управления, развитие, конкурентоспособность.

V. Khachatryan, Cand. Econ. Sci., Docent (Vinnytsia Trade and Economic Institute of Kyiv National Trade and Economics University). **Implementation of entrepreneurial potential of enterprises in the international market in the current conditions of globalization and integration.**

Annotation. The purpose of the publication is to synthesize modern factors of influence on the enterprises entrepreneurial potential and to substantiate the instruments for managing its implementation in the conditions of globalization and integration. **Methodology of research.** The objectives of the article implemented by using the following methods: analysis and synthesis, systematization and generalization, dialectical approach. **Findings.** The results of research of market tendencies of globalization and integration and their influence on the possibility of formation and realization of entrepreneurial potential of industrial enterprises are generalized. It was stated that the international integration process is complementary and coordinated. Thus, under the influence of foreign competitors, enterprise management is implementing measures to improve its production potential, allowing access to the international market. In addition, international integration contributes to the formation of an effective market strategy of the enterprise. **Practical value.** The model of formation of entrepreneurial potential in the conditions of globalization and international integration is constructed. It is concluded that the current stage of economic development requires new approaches to understanding the effective functioning and management of entrepreneurial potential, and further development of the industrial sector involves the establishment of stable partnerships both between Ukrainian enterprises and foreign partners regarding the international innovation, scientific and technical cooperation and provision of prerequisites for the development of entrepreneurial potential.

Keywords: market, factors of influence, globalization, integration, cooperation, entrepreneurial potential, management mechanism, development, competitiveness.